Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 29. oktobra 2015*

„Predhodno odločanje — Direktiva 93/13/ EGS — Pogodba o hipotekarnem kreditu — Nepošteni pogoji — Postopek izvršbe — Ugovor — Zastaralni roki“

V zadevi C-8/14,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Juzgado de Primera Instancia nº4 de Martorell (sodišče prve stopnje št. 4 v Martorellu, Španija) z odločbo z dne 28. oktobra 2013, ki je prispela na Sodišče 10. januarja 2014, v postopku

BBVA SA, nekdanja Unnim Banc SA,

proti

Pedru Peñalvi Lópezu,

Clari López Durán,

Diegu Fernándezu Gabarri,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi A. Tizzano, podpredsednik Sodišča, v vlogi predsednika prvega senata, F. Biltgen, A. Borg Barthet, E. Levits (poročevalec) in S. Rodin, sodniki,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodna tajnica: M. Ferreira,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 11. februarja 2015,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za BBVA SA, nekdanjo Unnim Banc SA, J. Rodríguez Cárcamo in B. García Gómez, odvetnika,

— za P. Peñalvo Lópeza, C. López Durán in D. Fernándeza Gabarra M. Alemany Canals, A. Martínez Hiruela, T. Moreno in A. Davalos, odvetniki,

— za špansko vlado M. J. García-Valdecasas Dorrego, agentka,

— za Evropsko komisijo J. Baquero Cruz in M. van Beek, agenta,

* Jezik postopka: španščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 13. maja 2015

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 6 in 7 Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med BBVA SA, nekdanjo Unnim Banc SA (v nadaljevanju: BBVA), ter D. Fernándezom Gabarom, P. Peñalvom Lópezom in C. López Durán glede ugovora zadnjenavedenih zoper izvršbo na podlagi hipoteke na parkirnem mestu in lopi.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nedovoljeni [nepošteni] pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nedovoljenih [nepoštenih] pogojev.“

4 Člen 7(1) navedene direktive določa:

„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nedovoljenih [nepoštenih] pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

Špansko pravo

5 Zakon 1/2013 o varstvu hipotekarnega dolžnika, prestrukturiranju dolga in neprofitni najemnini (Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social) z dne 14. maja 2013 (BOE št. 116, z dne 15. maja 2013, str. 36373) je spremenil zakon o civilnih postopkih (Ley de enjuiciamiento civil) z dne 7. januarja 2000 (BOE št. 7, z dne 8. januarja 2000, št. 575), ki je bil spremenjen z uredbo-zakonom 7/2013 o nujnih davčnih in proračunskih ukrepih ter spodbujanju raziskav, razvoja in inovacij (Decreto-ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestarias y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación) z dne 28. junija 2013 (BOE št. 155, z dne 29. junij 2013, str. 48767) (v nadaljevanju: zakon o civilnih postopkih).

6 Četrta prehodna določba zakona 1/2013 (v nadaljevanju: sporna prehodna določba) se nanaša na izvršilne postopke, ki so se začeli pred uveljavitvijo zakona 1/2013 in še niso končani. Določa:

„1. Spremembe [zakona o civilnih postopkih], ki jih uvaja ta zakon, se za izvršilne postopke, ki so se na dan njegove uveljavitve že začeli, uporabljajo le za tista izvršilna dejanja, ki še niso bila opravljena.

2. Vsekakor lahko dolžniki v izvršilnih postopkih, ki na dan uveljavitve tega zakona še niso bili končani in v katerih se je desetdnevni rok za vložitev ugovora, določen v členu 556(1) [zakona o civilnih postopkih], iztekel, v enomesečnem prekluzivnem roku izjemoma vložijo ugovor iz novih razlogov, ki so določeni v členih 557(1), točka 7, in 695(1), točka 4, [zakona o civilnih postopkih].

Enomesečni prekluzivni rok začne teči od dneva, ki sledi dnevu začetka veljavnosti tega zakona, posledica vložitve ugovora s strani strank pa je, da se postopek ustavi, dokler ni odločeno o ugovoru, kot je določeno v členu 558 in naslednjih ter 695 [zakona o civilnih postopkih].

Ta prehodna določba velja za vse izvršilne postopke, ki se niso končali z izročitvijo nepremičnine kupcu v skladu z določbami člena 675 [zakona o civilnih postopkih].

3. Tudi v izvršilnih postopkih, ki še niso končani in v katerih je ob uveljavitvi tega zakona že začel teči desetdnevni rok za vložitev ugovora, določen v členu 556(1) [zakona o civilnih postopkih], imajo dolžniki enak enomesečni prekluzivni rok iz prejšnjega odstavka za vložitev ugovora iz katerega koli od razlogov, določenih v členih 557 in 695 [zakona o civilnih postopkih].

4. Objava te določbe velja za namene vročanja in računanja rokov iz odstavkov 2 in 3 tega člena za popolno in veljavno, za kar v nobenem primeru ni treba izdati izrecne odločbe.“

7 Člen 556(1) zakona o civilnih postopkih določa:

„Če je izvršilni naslov kondemnatorna sodna ali arbitražna odločba ali dogovor o mediaciji, lahko dolžnik v desetih dneh od vročitve sklepa o dovolitvi izvršbe vloži pisni ugovor zoper izvršbo, ker je plačal ali izpolnil, kar je bilo odrejeno s sodbo, arbitražno odločbo ali dogovorom, kar mora dokazati z listinami.

Prav tako je mogoče ugovarjati zaradi prekluzije predloga za izvršbo ter dogovorov in poravnav, ki so bili sklenjeni, da bi se preprečila izvršba, če so ti dogovori in poravnave zabeleženi v javni listini.“

8 Člen 557 zakona o civilnih postopkih, ki se nanaša na postopek z ugovorom zoper izvršbo na podlagi izvršilnih naslovov, ki niso niti sodni niti arbitražni, določa:

„1. Če se izvršba dovoli na podlagi izvršilnih naslovov iz člena 517(2), točke od 4 do 7, ali na podlagi drugih izvršljivih dokumentov iz člena 517(2), točka 9, lahko dolžnik vloži ugovor v roku in obliki, ki sta določena v prejšnjem členu, samo če ugovor temelji na enem od teh razlogov:

[…]

(7) Pravni naslov vsebuje nepoštene pogoje.

2. Če je vložen ugovor iz prejšnjega odstavka, sodni tajnik z ukrepom procesnega vodstva izvršbo prekine.“

9 Člen 695(1), točka 4, in (2) zakona o civilnih postopkih določa:

„1. Dolžnik lahko v postopku, ki je določen v tem poglavju, vloži ugovor zoper izvršbo samo iz teh razlogov:

[…]

(4) če je pogodbeni pogoj, ki pomeni temelj izvršbe ali s katerim je določen dolgovani znesek, nepošten.

2. V primeru vložitve ugovora iz prejšnjega odstavka sodni tajnik prekine izvršbo in stranke pozove na obravnavo pred sodišče, ki je izdalo sklep o izvršbi. Stranki morata vabilo prejeti vsaj petnajst dni pred zadevno obravnavo. Na tej obravnavi sodišče zasliši stranke, zbere predložene dokumente in naslednji dan v obliki sklepa sprejme odločitev po svoji presoji.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

10 Pred uveljavitvijo zakona 1/2013 z dne 15. maja 2013 je družba BBVA začela postopek izvršbe na podlagi hipoteke proti D. Fernándezu Gabarri, P. Peñalvi Lópezu in C. López Durán. Navedeni postopek na ta dan še ni bil končan. Iz spisa, predloženega Sodišču, je razvidno, da se ta izvršba nanaša na parkirno mesto in lopo.

11 Tožene stranke iz postopka v glavni stvari so 17. junija 2013, po poteku enomesečnega roka za vložitev ugovora zoper izvršbo na podlagi hipoteke, določenega s sporno prehodno določbo, pred nacionalnim sodiščem zatrjevale, da je zastaralni rok iz te določbe v nasprotju z Direktivo 93/13.

12 Namreč, na eni strani naj bi bil enomesečni zastaralni rok za uveljavljanje nepoštenosti pogojev, vsebovanih v izvršilnem naslovu, prekratek za sodišča, ki morajo po uradni dolžnosti preverjati vsebino posojilnih in kreditnih pogodb, zavarovanih s hipoteko, ki se uveljavlja, in *a fortiori* za potrošnike, ki so pozvani k uveljavljanju nepoštenosti pogojev iz teh pogodb.

13 Na drugi strani tožene stranke iz postopka v glavni stvari trdijo, da ker začne enomesečni zastaralni rok v skladu z odstavkom 4 sporne prehodne določbe teči od vročitve, ki se opravi z objavo zakona v uradnem listu, in ne posamično, je dostop potrošnikov do pravnega varstva zelo zapleten, tudi če so deležni pravne pomoči.

14 Predložitveno sodišče meni, da mora za odločitev v zadevi, ki jo obravnava, Sodišče odločiti o vprašanju uskladitve načela zastaranja procesnih rokov, ki je tesno povezano z načelom pravne varnosti, z varstvom potrošnikov po uradni dolžnosti, ki je nezastarljivo, in sicer tako, da se nepošteni pogoj razglasi za popolnoma ničen in se ne vključi v pogodbo, kot je določeno v Direktivi 93/13, kakor jo je Sodišče razlagalo v nedavni sodni praksi.

15 Juzgado de Primera Instancia nº4 de Martorell (sodišče prve stopnje št. 4 v Martorellu, Španija) je v teh okoliščinah prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba enomesečni rok, določen s četrto prehodno določbo zakona 1/2013, razumeti tako, da ni v skladu s členoma 6 in 7 Direktive 93/13 […]?“

Vprašanje za predhodno odločanje

16 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člena 6 in 7 Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni prehodni določbi, kot je sporna prehodna določba, ki za potrošnike, proti katerim je bil postopek izvršbe na podlagi hipoteke uveden pred uveljavitvijo zakona, v katerem je ta določba, in do dneva uveljavitve še ni bil končan, določa enomesečni prekluzivni rok – ki se računa od dneva po objavi tega zakona – za vložitev ugovora zoper izvršbo, zlasti na podlagi domnevne nepoštenosti pogodbenih pogojev.

17 Za odgovor na to vprašanje je treba najprej opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso sistem varstva, uveden z Direktivo 93/13, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske moči in ravni obveščenosti (sodbi Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, točka 44, ter Sánchez Morcillo in Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, točka 22).

18 Glede na tak podrejeni položaj člen 6(1) Direktive 93/13 določa, da nepošteni pogoji potrošnikov ne zavezujejo. Gre za zavezujočo določbo, katere namen je formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbenikov, ki je določeno s pogodbo, zamenjati z dejanskim ravnotežjem, tako da se med sopogodbeniki spet vzpostavi enakost (sodba Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, točka 40 in navedena sodna praksa).

19 Poleg tega, glede na naravo in pomen javnega interesa, ki ga pomeni varstvo potrošnikov, ki so v takem podrejenem položaju, člen 7(1) navedene direktive državam članicam nalaga, naj zagotovijo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki (sodbi Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, točka 68; Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 78, in Unicaja Banco in Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 in C-487/13, EU:C:2015:21, točka 30).

20 Sodišče je tudi poudarilo, da za nacionalne izvršilne postopke, kot so postopki izvršbe na podlagi hipoteke, veljajo zahteve, ki jih je uvedla sodna praksa Sodišča za učinkovito varstvo potrošnikov (sodba Sánchez Morcillo in Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, točka 25).

21 Zaradi upoštevanja te sodne prakse in zlasti po razglasitvi sodbe Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164) je zakon 1/2013 spremenil zlasti člene zakona o civilnih postopkih, ki se nanašajo na postopek izvršbe na stvareh, ki so predmet hipoteke. Tako v postopkih, začetih po uveljavitvi zakona št. 1/2013, ugovor dolžnika, ki temelji na nepoštenosti pogodbenega pogoja in je vložen v rednem desetdnevnem roku, štetem od dneva vročitve odločbe, s katero je izvršba dovoljena, odslej omogoča prekinitev postopka izvršbe na podlagi hipoteke do odločitve o ugovoru.

22 V okviru te zakonodajne spremembe skuša sporna prehodna določba upoštevati izvršilne postopke, ki na dan uveljavitve zakona 1/2013 še niso končani in v katerih je desetdnevni rok za vložitev ugovora že začel teči ali se je iztekel. Kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 34 sklepnih predlogov, je španski zakonodajalec, čeprav sodbe Sodišča učinkujejo *ex tunc* in torej od dneva uveljavitve razlagane določbe, odločil, da je treba določiti mehanizem prehodnega roka, da bi se tudi potrošnikom, na katere se nanaša še nekončani postopek izvršbe, omogočilo, da na postopkovni ravni v roku, ki ga je določil španski zakonodajalec, vložijo izredni ugovor zlasti na podlagi nepoštenih pogojev.

23 Ugotoviti je treba, ali – in če je treba, v kolikšnem obsegu – Direktiva 93/13, kot se razlaga v sodni praksi Sodišča, ki se je razvila zlasti od sodbe Aziz dalje (C-415/11, EU:C:2013:164), nasprotuje mehanizmu prehodnega roka, ki ga je izbral španski zakonodajalec in sprejel z zakonom 1/2013.

24 V zvezi s tem je treba opozoriti, da kadar nacionalni mehanizmi za prisilno izvršbo niso usklajeni, so pravila za določitev rokov za vložitev ugovora, ki so dopustna v okviru postopka izvršbe na podlagi hipoteke, po načelu procesne avtonomije držav članic predmet njihovega nacionalnega pravnega reda. Navzlic temu pa je Sodišče poudarilo, da morajo ta pravila izpolnjevati dva pogoja, in sicer, da niso manj ugodna od tistih, ki urejajo podobne položaje v nacionalnem pravu (načelo enakovrednosti), in da v praksi ne onemogočajo ali čezmerno otežujejo uresničevanja pravic, ki jih potrošniku podeljuje pravo Unije (načelo učinkovitosti) (sodba Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, točka 50, in Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, točka 37).

25 Na eni strani je v zvezi z načelom enakovrednosti treba navesti, da Sodišče nima na voljo nobenega dokaza, ki bi vzbudil dvom o skladnosti sporne prehodne določbe s tem načelom.

26 Na drugi strani je Sodišče glede načela učinkovitosti že razsodilo, da je treba vsak primer, v katerem se postavlja vprašanje, ali neka nacionalna postopkovna določba onemogoča ali preveč otežuje uporabo prava Unije, preizkusiti ob upoštevanju položaja te določbe v celotnem postopku ter poteka postopka in njegovih posebnosti pred različnimi nacionalnimi sodišči. Pri tem je treba upoštevati načela, na

katerih temelji nacionalni sodni sistem, kot so načelo varstva pravice do obrambe, načelo pravne varnosti in učinkovit potek postopka (sodba Sánchez Morcillo in Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, točka 34 in navedena sodna praksa).

27 Te vidike, na katere opozarja navedena sodna praksa, je treba upoštevati pri preučitvi značilnosti roka iz postopka v glavni stvari. Kot je navedel generalni pravobranilec v točki 45 sklepnih predlogov, se mora ta analiza tako nanašati na dvoje, in sicer na trajanje zastaralnega roka, ki ga je določil zakonodajalec, in na sprejeti način sprožitve teka navedenega roka.

28 Prvič, kar zadeva trajanje roka, je treba poudariti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso določitev razumnih rokov za vložitev pravnih sredstev, ki bi sicer zaradi pravne varnosti zastarala, združljiva s pravom Unije. Ti roki namreč dejansko ne onemogočajo ali čezmerno otežujejo uveljavljanja pravic, ki so podeljene s pravnim redom Unije (sodba Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, točka 41 in navedena sodna praksa).

29 Sodišče je tudi ugotovilo, da mora predpisani rok dejansko zadostovati za to, da se zainteresiranim osebam omogoči, da pripravijo in vložijo učinkovito pravno sredstvo (glej v tem smislu sodbo Samba Diouf, C-69/10, EU:C:2011:524, točka 66).

30 V obravnavanem primeru je treba ugotoviti, da je enomesečni rok izjemoma določen s prehodno določbo, katere namen je, da se potrošnikom, ki so dolžniki v nekončanem izvršilnem postopku, v katerem je redni desetdnevni rok za vložitev ugovora že začel teči ali se je iztekel, zagotovi možnost, da v istem postopku uveljavljajo nov ugovorni razlog, ki ob sprožitvi zadevnega sodnega postopka ni bil predviden.

31 Zato je treba ugotoviti, da se glede na položaj sporne prehodne določbe v celotnem postopku izvršbe na podlagi hipoteke enomesečni zastaralni rok za izredno vložitev ugovora načeloma ne zdi dejansko nezadosten za pripravo in vložitev učinkovitega pravnega sredstva in je tako popolnoma razumen in sorazmeren glede na zadevne pravice in interese.

32 Iz tega sledi, da glede na trajanje roka za vložitev ugovora, ki ga ima potrošnik na voljo v postopku izvršbe na podlagi hipoteke in ki na dan uveljavitve zakona 1/2013 še ni bil končan, ni mogoče šteti, da se s sporno prehodno določbo posega v načelo učinkovitosti.

33 Drugič, kar zadeva preučitev drugega dela značilnosti roka iz postopka v glavni stvari, ki se nanaša na način, ki ga je izbral zakonodajalec, da sproži tek navedenega roka, je treba navesti te preudarke.

34 Najprej ni sporno, da zakon 1/2013, katerega del je sporna prehodna določba, določa zakonodajni okvir, ki je splošen. Ta zakon je začel veljati na dan objave v *Boletín Oficial del Estado*.

35 Zakon 1/2013, katerega namen je povečano varstvo državljanov v veliko položajih v zvezi s hipotekarnimi krediti, izrecno vključuje položaj potrošnikov, ki so na dan uveljavitve tega zakona dolžniki v izvršilnem postopku, ki še poteka in se nanaša na njihovo stvar.

36 Ti potrošniki pa so bili na dan uvedbe izvršilnega postopka proti njim s posamičnim obvestilom, ki je bil naslovljen nanje osebno, obveščeni o pravici do ugovora zoper izvršbo v roku desetih dni od tega obvestila.

37 Vendar navedeno obvestilo, ki je iz obdobja pred uveljavitvijo zakona 1/2013, ni vsebovalo informacij o pravici navedenih potrošnikov, da vložijo ugovor zoper izvršbo tako, da se sklicujejo na nepoštenost pogodbenega pogoja, ki je podlaga za izvršilni naslov, saj je bila ta možnost v člen 557(1), točka 7, zakona o civilnih postopkih vključena šele z zakonom 1/2013.

38 V teh okoliščinah potrošniki ob upoštevanju zlasti načel pravice do obrambe, pravne varnosti in varstva zaupanja v pravo niso mogli razumno pričakovati, da bodo imeli na voljo novo možnost vložitve ugovora, saj o tem niso bili obveščeni enako kot ob prejemu prvotnega obvestila.

39 Zato je treba ugotoviti, da sporna prehodna odločba s tem, da določa, da začne v obravnavanem primeru zastaralni rok teči, ne da bi bili zadevni potrošniki osebno obveščeni o možnosti uveljavljanja novega razloga za ugovor v okviru izvršilnega postopka, ki se je že začel pred uveljavitvijo navedenega zakona, ne more zagotoviti polnega uživanja tega roka in torej učinkovitega izvajanja nove pravice, priznane z zadevno zakonodajno spremembo.

40 Ob upoštevanju poteka, posebnosti in zapletenosti postopka ter upoštevne zakonodaje namreč obstaja velika nevarnost, da se bo navedeni rok iztekel, ne da bi zadevni potrošniki imeli možnost učinkovito in koristno sodno uveljavljati svoje pravice, zlasti zaradi dejstva, da dejansko niso poznali točnega obsega svojih pravic ali da o njem niso bili obveščeni (glej v tem smislu sodbo Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, točka 58 in navedena sodna praksa).

41 Zato je treba ugotoviti, da sporna prehodna določba krši načelo učinkovitosti.

42 Glede na vse te preudarke je treba na zastavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člena 6 in 7 Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni prehodni določbi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, ki za potrošnike, proti katerim je bil postopek izvršbe na podlagi hipoteke uveden pred dnevom uveljavitve zakona, v katerem je ta določba, in do dneva uveljavitve še ni bil končan, določa enomesečni prekluzivni rok – ki se računa od dneva po objavi tega zakona – za vložitev ugovora zoper izvršbo na podlagi domnevne nepoštenosti pogodbenih pogojev.

Stroški

43 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člena 6 in 7 Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni prehodni določbi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, ki za potrošnike, proti katerim je bil postopek izvršbe na podlagi hipoteke uveden pred dnevom uveljavitve zakona, v katerem je ta določba, in do dneva uveljavitve še ni bil končan, določa enomesečni prekluzivni rok – ki se računa od dneva po objavi tega zakona – za vložitev ugovora zoper izvršbo na podlagi domnevne nepoštenosti pogodbenih pogojev.

Podpisi